

Oxfordské hnutie, II. časť – Vznik a rozvoj hnutia, cesta do katolíckej Cirkvi

Vojtech Bucko

11. marca 2022 ✝ Cirkev História

Zdroj: picryl.com

pokračovanie I. časti

Aby sme pochopili toto významné (tzv. oxfordské) hnutie, musíme mať na zreteli úpadok anglického náboženského života v XVIII. storočí; úpadok, ktorého hrôzu len čiastočne vystihujú slová napísané C. Coolenom v jeho diele o Anglikánskej cirkvi. Píše tam:

„Biskupi žili ako štátni úradníci, dobre platení, často i vzdelaní, zriedka sa zdržiavali vo svojich diecézach, viac sa starali o hlasovanie v parlamente pre vládu, ktorá ich platila, alebo o kráľovské slávnosti, než o duchovný vplyv nad zverenými veriacimi. Patróni cirkevných benefícií, často veľmi bohatých, menovali na ne obyčajne svojich mladších synov, ktorí už mali iné benefíciá. Kňazi starali sa o poľovačky a rybolov, pestovali hry a pili. V nedeľu prichádzali na koni do vlhkého a nehostinného kostola, ktorý zavretý bol celý týždeň, odmodlili sa niekoľko modlitieb a odišli.

Pastieri neboli lepší od svojich ovečiek; nesnažili sa robiť viac, ba často dávali sa i zastupovať. Mnoho duchovných bolo učených, vzdelaných, ba i rafinovaných, ale zavrhovali každú vonkajšiu horlivosť a zveladenie zbožnosti, ktoré zdali sa im iba nemiestnym fanatizmom. Súčasnými funkcionármi štátu, ktorý ich vymenoval na ich miesta, nechceli ani pomyslieť, žeby mohli byť služobníkmi oltárnej obety, odpúšťať hriechy v mene Kristovom, byť kňazmi, slovom, byť tým, čo má nadprirodzenú povahu. Málokedy podávali prijímanie na pamiatku poslednej večere Pána, neveriac, že tým sprostredkujú milosť: to bolo vecou veriacich a Boha. Všetko, čo upomínalo na rímsku Cirkev, bolo im bludárskym a modlárskeym.“

Nejednotnosť učenia Anglikánskej cirkvi pekne vystihol kardinál Manning pred svojím obrátením: „V našom episkopáte a kňazstve máme dvojakú teológiu“, a podobne lord Halifax: „V Anglikánskej cirkvi je v skutočnosti niečo, ako dve náboženstvá.“ Je totiž Anglikánska cirkev akýmsi

kompromisom medzi katolíctvom a kalvíntvom. V dogmách je kalvínskou, vo vonkajšom zriadení katolíckou; pravda, tieto prvky nie sú presne vyhranené.

V tejto smutnej náboženskej stagnácii nastala nová jar vystúpením už zmienených tvorcov tzv. „Oxfordského hnutia“, ktorí celou svojou energiou postavili sa proti liberalizmu v Anglikánskej cirkvi, aby vzbudili náboženské prehĺbenie a obnovili cirkevný život v Anglicku. Splnili sa tak prorocké slová arcibiskupa Bossueta: *„Taký dôkladný, učený národ nemôže vydržať natrvalo v tejto cirkvi, ale úcta k otcom a neustále štúdium staroveku privedie ho k učeniu prvých storočí. Neverím, žeby vytrval vo svojej nenávisti k Stolcu sv. Petra, odkiaľ prijal kresťanstvo.“*

Už bolo povedané, že toto tzv. „Oxfordské hnutie“ vyvinulo sa vo Vysokej cirkvi. 14. júla 1835 v univerzitnom kostole v Oxforde predniesol profesor John Keble slávnú kázeň o národnom odpadnutí (national apostasy), prednesúc prudké útoky na Anglikánsku štátnu cirkev a na jej racionalizmus, i nabádal k obnoveniu pravej Cirkvi. Jeho slová tak prenikali do duší, že Newman po 24 rokoch sa vyslovil: *„Vždy som pokladal a svätím onen deň ako počiatok náboženského hnutia.“*

Tento Kebleov výkrik do boja musel nájsť ozvenu v duchovnej oxfordskej elite. Už 9. septembra 1853 vyšiel anonymný trojstranový spis, ktorý začínal sa slovami: *„Bratom vo svätej službe, kňazom a diakonom cirkvi Kristovej v Anglicku...“* Slová znejú kovovým hlasom poľnice, volajúcej do boja, i poznali v ňom hneď zápalný sloh Newmanov: *„Musím hovoriť – volá –, lebo časy sú veľmi zlé a nikto sa neohlasuje proti nim. Či nie je tak? Či neprizeráme sa na ne nečinne? Či nepoznávame nebezpečie, do ktorého dostala sa cirkev, a predsa ostáva každý pokojný vo svojom kútiku...?“*

Kardinál John Henry Newman

zdroj: flickr.com

Táto výzva do zbrane je prvým z traktátov, určených anglikánskemu duchovenstvu, ktoré boli neskôr vydávané, zväčša Newmanom, pod názvom: *Tracts for the Times*. Newman stal sa neskôr konvertitom a kardinálom. Rozhodný podnet dali k tomu jeho priatelia John Keble a Hurrell Froude.

Prvý traktát uvažoval o božskom práve Cirkvi a o apoštolskej postupnosti. Jeho ohlas bol veľký. Nasledovali ďalšie traktáty, ktoré poukazovali na Cirkev ako na božské zriadenie, nabádajúc, aby Cirkev oslobodená bola zo štátnych okov. Doklady vzaté boli z klasických teológov anglických XVII. storočia, z liturgických formulárov *Prayer Book* a z cirkevných spisovateľov starej doby, najmä zo sv. Otcov apoštolských. To dalo podnet i k štúdiu patristickej literatúry. Tak vznikli edície *Library of the Fathers* a *Library of anglo-catholic theology*.

Pravda, spočiatku bolo toto celé hnutie protirímske. Jeho cieľom bolo obnovenie starokresťanskej cirkevnej myšlienky v Anglikánskej cirkvi. Ale toto horlenie za náboženskú obrodu privádzalo ich stále bližšie a bližšie ku katolíckej Cirkvi. Tak napríklad Froude začal sa modliť latinský breviár, nasledoval ho Newman a jeho priatelia. Newman zaviedol roku 1837 nedeľné sväté prijímanie v oxfordskom univerzitnom kostole. Zvláštny význam pre oxfordské hnutie malo zavedenie rehoľníctva; zaviedol ho Newman. Na strane katolíckej vodcovia oxfordského hnutia boli obdivovaní a konali sa modlitby za ich získanie do katolíckej Cirkvi.

Traktátov stále pribúdalo. Posledný, 90., bol vydaný 17. februára 1841. Jeho pôvodcom je Newman. Pre toto vydávanie traktátov dostali stúpenci oxfordského hnutia i názov „traktariáni“.

Ako hľadela materská Anglikánska cirkev na traktariánov? Boli nazývaní fanatikmi a zradcami. Sami biskupi sa proti nim stavali. Newman odobral sa do samoty, do kláštora v Littlemore. Napokon sa 8. októbra 1845 navrátil ku katolíckej Cirkvi, v čom nasledovalo ho hneď asi 6000 anglikánov. Premiér Benjamin Disraeli vyslovil sa o tejto konverzii, že „začala Anglicku ranu, od ktorej sa ešte stále chveje“.

Newmanov odchod bol veľkou ranou aj pre „traktariánov“. No, Keble a Pusey zostali v Anglikánskej cirkvi, ktorú Pusey pokladal za časť pravej cirkvi Kristovej a považoval si za povinnosť v nej a pre ňu pracovať. Bol proti individuálnemu prestupu ku katolíckej Cirkvi, lebo bol presvedčený, že cirkvi – rímska, grécka a anglikánska – sú tri odlúčené časti pravej katolíckej Cirkvi, zjednotenie ktorých pokladal za možné tak, že za základ položila by sa Anglikánska cirkev, pričom rímska Cirkev obmedzila by význam pápežstva a úctu mariánsku.

Newman obhájil svoje prestúpenie ku katolíckej Cirkvi v spise *Essay on the Development of Christi Doctrine*, vydanom v Londýne roku 1845. V októbri 1846 odobral sa na ďalšie štúdium do Ríma, kde roku 1847 bol vysvätený na kňaza a od pápeža Pia IX. dostal povolenie založiť v Anglicku Oratórium sv. Filipa Neriho. Roku 1879 stal sa kardinálom, umrel roku 1890.

Myšlienky traktariánskeho hnutia usilovali sa medzi ľud rozšíriť tzv. „ritualisti“. Oficiálna Anglikánska cirkev sa postavila proti ritualistom a prenasledovala ich. Sám Pusey im spočiatku nedôveroval a až roku 1866 vyhlásil spojenie traktariánov s ritualistami.

Okrem ritualistov sa vyvinulo v Oxfordskom hnutí i tzv. unionistické hnutie. Sám Newman, ešte ako anglikán, bol toho presvedčenia, že pravá cirkev Kristova skladá sa z troch častí: z východnej, rímskej a anglikánskej, na zjednotení ktorých treba pracovať. Táto myšlienka sa objavila už v roku 1840. V roku 1856 bol založený časopis *The union review* a roku 1857 *Association for the promotion of the union of Christendom*. Rím nebol naklonený tomuto hnutiu a roku 1864 bola katolíkom zakázaná účasť v tomto hnutí. Na to poslalo 198 unionisticky naladených anglikánov list kardinálovi-sekretárovi Svätého Ofícia, v ktorom vyhlásili, že rozdelenie Cirkvi na tri vetvy nepovažujú za oprávnené, ale hľadiac naň ako na skutočnosť, usilujú sa o zjednotenie. Rímska kúria odpovedala priateľsky, ale jasne, že slovo „katolícky“ si môže osobovať len Cirkev rímska ako pravá Cirkev Kristova.

Pusey dal sa do horlivej unionistickej práce. Uverejnil spis *Eirenicon*, kde dokazoval, že 59 anglikánskych článkov neodporuje uzneseniam Tridentského koncilu. Primát pápeža uznával len z práva cirkevného, nie z božského. Hlavnú prekážku zjednotenia videl v dogme o Nepoškvrnenom Počatí Panny Márie. Znova

uverejnil nové dve *Eirenica*, ale keď videl, že v okružnom liste, zvolávajúcom na I. vatikánsky koncil, Anglikánska cirkev je zaradená medzi „*akatholici*“ (nekatolícka), nemohol sa odhodlať zúčastniť sa koncilu. Po vyhlásení dogmy o zvrchovanosti a neomylnosti pápežskej stratil Pusey nádej a prestal uverejňovať ďalšie spisy.

Unionistická myšlienka oživila v Anglikánskej cirkvi o pätnásť rokov po I. vatikánskom koncile. Ešte za prenasledovania ritualistov vyslovil lord Halifax, predseda unionistov, želanie o zjednotenie s Rímom, a získal mnoho anglikánov pre túto myšlienku. Svätá stolica zachovala svoje nezmeniteľné stanovisko. Pápež Lev XIII. dekrétom *Apostolicae curae* z 15. septembra 1896 vyhlásil neplatnosť anglikánskych svätení.

A aké je dnešné postavenie anglikanizmu?

Počet tých anglikánov, ktorí cítia sa nie anglikánmi, ale katolíkmi, nedá sa presne zistiť. Môže sa povedať, že asi jedna tretina anglikánov zmýšľa po katolícky. Ale nie sú vo všetkom jednotní. V niečom vládne jednomyselnosť, ako dokazuje to napr. *Declaration of faith*, ktorá od anglikánskych veriacich, združených v anglikánskej *Church Union* s 3715 podpismi bola zaslaná východným cirkvám. Deklarácia vyhlasuje, že viera anglo-katolíkov je viera nerozdelenej Cirkvi Kristovej, ako je vyjadrená vo Sv. písme, v ústnom podaní, u svätých Otcov a na všeobecných cirkevných snemoch. Uznávajú sedem sviatostí a skutočnú prítomnosť Krista Pána vo Sviatosti oltárnej. 59 článkov považujú za vec druhotného významu a anglo-katolíci vôbec vyslovujú želanie, aby 59 článkov nahradených bolo Nicejským vyznaním viery.

Anglo-katolíci usilujú sa aj o zblíženie s východnými odlúčenými cirkvami. Tak na poslednej konferencii v Lambethe, v júli 1930, bol zvolený i osobitný výbor anglikánov a pravoslávnych pre zjednocovacie otázky; výbor sa zišiel v dňoch 14. – 20. októbra 1931 a vydal vyhlásenie v šiestich kapitolách o Zjavení, Písme svätom a Tradícii, o vyznaní viery, o náuke Ducha Svätého, o zvykoch, obyčajoch i sviatostiach.

Svätá stolica venuje pozornosť aj hnutiu za zblíženie anglo-katolíkov a katolíkov a sleduje so záujmom jeho vývoj. So zvolením Svätej stolice konali sa v rokoch 1921 – 1925 v Malinskom paláci vzájomné rozhovory teológov. Ukázalo sa, že otázka platnosti anglikánskych svätení nie je prekážkou zjednotenia, lebo anglikánski biskupi na konferencii v Lambethe, v dňoch 5. júla až 1. augusta 1920 prejavili ochotu k reordinácii v prípade zjednotenia. Pravda, tieto malinské konferencie teológov sú úplne súkromného rázu, ako to jasne vyslovila Rímska kúria. Najväčšie ťažkosti robí dogma o primáte a pápežskej neomylnosti.

Silu tohto hnutia k Rímu posúdiť možno i z počtu konverzií. Od roku 1911 do 1918 ročné číslo konvertitov vzrástlo z 3609 na 9402 a od roku 1919 nikdy nekleslo pod 10 000 (a akože je to dnes, v roku 2022?, pozn. red.). Často i celé kláštory prestupujú ku katolicizmu. Slávny anglický katolícky spisovateľ G. K. Chesterton o tom poznamenáva: „*V Anglicku boli doby, keď sa nás pýtali: Prečo ste katolíkom? Teraz prišla doba, keď každého možno sa spýtať: Prečo nie ste katolíkom?*“

Kardinál Henry Edward Manning

zdroj: flickr.com

K blížiacemu sa 100-ročnému jubileu Oxfordského hnutia vydali anglo-katolíci 1. októbra 1932 manifest, podpísaný 51 anglikánskymi duchovnými a laikmi, patriacimi k Vysokej cirkvi. Medzi podpísanými je i biskup lord Seymour. Modernisti a antipapisti v Anglikánskej cirkvi sa snažili všemožne zmenšiť význam manifestu, ale márne. Vo februári 1933 pribudlo vyše 350 nových podpisov a počet podpisov stále vzrastá. Manifest zdôrazňuje, že cieľom Oxfordského hnutia bola jednota s Rímom, čo je cieľom i dnešného anglo-katolíckeho hnutia. Logika princípov, ktoré viedli prvotné hnutie, nevyhnutne žiada spojenie.

Náš Spasiteľ založil iba jednu Cirkev, členovia ktorej musia tvoriť jednotu. Táto Cirkev, jedna a katolícka, bola postavená na sv. Petrovi ako na základe a hlave, na zemi má svoj stred i svoju ochranu v nástupcovi sv. Petra. Vyznávame túto pravdu – čítame v manifeste – a usilujúc sa o jednotu východných ortodoxných cirkví, vyhlasujeme za reálny a podstatný cieľ spojenie s Apoštolskou Stolicou rímskou... Znova zveme k práci a k modlitbe za vonkajšiu jednotu katolíckeho sveta so Svätou stolicou, čo bude zadostúčením a korunou za všetky úsilia i obete našich predchodcov: s Božou pomocou táto jednota bude ovocím semena, zasiateho „oxfordskými otcami“, a vrcholom celého hnutia.

Skupina kňazov a laikov, ktorá vydala tento manifest, dala si názov „Bratstvo jednoty“. Jeho zmýšľanie možno vidieť z konštitúcie, ktorá znie takto: *„Toto Bratstvo prijíma toto vyznanie viery: Verím v jedného Boha Svätého. Verím v katolícku náuku o vtelení, umučení, smrti a zmŕtvychvstaní nášho Pána Ježiša Krista; v osobnú jednotu božskej a ľudskej prirodzenosti v Kristu; v božské materstvo Najsvätejšej Panny a v jej neporušené panenstvo. Verím v skutočnú, opravdivú a podstatnú prítomnosť Tela i Krvi, spolu s dušou a božstvom Pána nášho Ježiša Krista v Najsvätejšej Sviatosti oltárnej. Verím v sedem sviatostí, ustanovených Ježišom Kristom na spasenie pokolenia ľudského, totiž v krst, birmovanie, Sviatosť oltárnu, pokánie, posledné pomazanie, posvätenie kňazstva a stav manželský. Verím v primát nielen čestný, ale i v právomoci rímskeho Veľkňaza, nástupcu sv. Petra. Kniežaťa apoštolského a Náместníka Ježiša*

Krista.“

„Verím v autoritu apoštolských a cirkevných tradícií Sv. písma, ktoré musia byť chápané a vykladané jedine v tom zmysle, ktorý mu vždy prikladala a prikladá naša svätá matka, Cirkev katolícka. Konečne verím všetkému tomu, čo bolo definované a vyhlásené vo sv. kánonoch a na všeobecných snemoch, a čo bolo schválené, definované a vyhlásené všeobecným I. koncilom vatikánskym, najmä čo sa týka primátu rímskeho Veľkňaza a jeho neomylnej authority.“

Túto konštitúciu podpísalo niekoľko sto anglikánskych duchovných. Zmienému manifestu nemožno, pravda, prikladať mimoriadnu dôležitosť, lebo nepredstavuje mienku väčšiny anglo-katolíkov, a k tomu, podobných manifestov už bolo viac.

Záver

Sanguis martyrum — semen christianorum platí i tu. Pravdu možno určitý čas pošliapávať, ale zničiť ju nemožno. Mnoho vytrpeli katolíci britskej ríše a teraz začína toto utrpenie prinášať svoje ovocie.

Nemožno neuznať, že Oxfordské hnutie naplnilo Anglikánsku cirkev katolíckym duchom. Anglikáni a najmä anglo-katolíci kladú veľké nádeje do tohto „Svätého roku, v ktorom pripomíname si vykupiteľské dielo Ježiša Krista; veria, že tento rok bude i rokom vzkriesenia katolicizmu v Anglicku. Tu mimochodom znejú slová Písma svätého: *Od stromu figového učte sa podobenstvo, lebo keď mu ratolesť už omladla, a lístie narástlo, viete, že blízko je leto. Tak i vy, keď uzriete všetko toto, vedzte, že je blízko u dverí...*“

Spojme i my svoje modlitby, aby čím skôr bol „jeden ovčinec a jeden Pastier“.

Článok vyšiel pôvodne v časopise Kultúra 12/1933, do elektronickej podoby bol spracovaný Dominikánskou knižnicou, pre zverejnenie na stránke christianitas.sk bol čiastočne upravený redakciou Christianitas.sk.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/oxfordske-hnutie-ii-cast-vznik-a-rozvoj-hnutia-cesta-do-katolickej-cirkvi/>